

بررسی اثرات محیط زیستی ناشی از برداشت مصالح رودخانه ای با استفاده از چک لیست و فرایند تحلیل سلسله مراتبی

منصوره مهدوی^۱، بهرام ملک محمدی^۲

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد برنامه ریزی و مدیریت محیط زیست، دانشکده محیط زیست، دانشگاه تهران

mahdavi.mansoorreh@yahoo.com

۲- استادیار دانشکده محیط زیست، دانشگاه تهران Malekb@ut.ac.ir

چکیده

در آستانه هزاره سوم فعالیت‌های انسان در کره زمین از چنان ابداً برخوردار شده است که آثار و پیامدهای فعالیت‌های انسان بیش از پیش بقای او و سایر زیست‌مندان را در معرض انواع تهدیدها قرار داده است. فروافت ذخایر آبزیان، نابودی جنگل‌ها، فرسایش شدید خاک، تخریب مراتع، گسترش بیابانها، افزایش میزان گاز کربنیک جو زمین، افت سفره های آب زیر زمینی، افزایش درجه حرارت، آلودگی شدید هوا و آبهای سطحی و زیرزمینی و غیره بحرانهایی هستند که با شدت و ضعف هایی تمامی جوامع اعم از توسعه یافته و در حال توسعه را تحت تأثیر قرارداد و به عنوان مهمترین مسائل و معضلات در آستانه هزاره سوم در سطح جهان مطرح می‌باشند (قوانین و مقررات حفاظت از محیط زیست ایران، ۱۳۷۹).

ارزیابی اثرات محیط زیستی می تواند به عنوان یک ابزار برنامه ریزی جهت سوق دادن اهداف اجرای یک پروژه در راستای قوانین و مقررات محیط زیستی به کار گرفته شود. این تحقیق در راستای مطالعات محیط زیستی جهت جلوگیری و به حداقل رساندن اثرات منفی و عوارض سوء ناشی از فعالیت برداشت مصالح رودخانه ای بر اجزاء محیط زیست منطقه می باشد. بدین ترتیب پس از شناسایی وضعیت محیط زیست منطقه و نیز با توجه به اینکه در منطقه مورد مطالعه برداشت مصالح رودخانه ای به شیوه چاله خشک در تراس ها یا دشت های سیلابی صورت می گیرد، اثرات بالقوه معدنکاری مصالح رودخانه ای حبله رود بر محیطهای فیزیکی، شیمیایی، بیولوژیکی، اجتماعی- اقتصادی و فرهنگی، در مراحل ساخت و بهره برداری، مورد بررسی قرار گرفته است. حاصل این بررسی ها نشان داد که احداث و بهره برداری از معادن برداشت مصالح رودخانه ای بر روی اشتغال و درآمد زایی، تجارت ملی و محلی، فراهم آوردن خدمات و زیر ساختها در منطقه دارای اثرات مثبت و بر اقلیم و کیفیت هوا، شکل زمین، منابع آبی و خاکی، پوشش گیاهی، رویشگاه ها، حیات وحش و زیستگاه ها و بهداشت دارای اثرات عمده منفی می باشد. همچنین نتایج حاصل از اولویت بندی اثرات به کمک روش تحلیل سلسله مراتبی نشان می‌دهد که بیشترین اثرات در محیط فیزیکی و شیمیایی (شکل زمین، خصوصیات خاک) در فاز ساخت با وزن ۵۳٪ و در محیط اجتماعی- اقتصادی (تجارت ملی و محلی) در فاز بهره برداری با وزن ۷۴۶٪ وارد می شود.

کلید واژه:

ارزیابی اثرات محیط زیستی، برداشت مصالح، فرایند تحلیل سلسله مراتبی، چک لیست، رودخانه حبله رود

استفاده از مصالح گوناگون با توجه به پیشرفت روزافزون طرح های عمرانی و صنعتی در کشورهای مختلف و مخصوصا کشورهای در حال توسعه همچون ایران همواره مورد توجه ویژه ای بوده است. انواع مصالح رودخانه ای شامل شن و ماسه، قلوه سنگ و مصالح ریز دانه در زندگی بشر و بویژه در فعالیت‌های عمرانی و صنعتی کاربردهای مختلفی پیدا کرده است و روزانه هزاران تن از انواع این مصالح از بستر و کناره های رودخانه های مختلف کشور حفاری و برداشت می گردد. شن و ماسه رودخانه ای از آنجا که در معرض انتقال ممتد در آب بوده اند منابع مشخصا مطلوبی از مصالح هستند زیرا مواد ضعیف و سست آنها توسط سایش حذف و شن و ماسه بادوام، گرد شده و با دانه بندی مناسب بجا گذاشته است. همین امر باعث گردیده که این مصالح نیاز به فرآوری کمتری داشته باشند. از طرفی سهل الوصول بودن آن و نزدیکی به جاده های حمل و نقل و محل مصرف که نهایتا بالا بردن ارزش اقتصادی آن را رقم می زند از جمله دلایلی است که استفاده روز افزون آن را نسبت به مصالح کوهی به دنبال داشته است (امیری و عزیزیان، ۱۳۸۹).

مقدمه